

Boom juridisch
Postbus 85576
2508 CG Den Haag
T (070) 330 70 33
E info@bju.nl
I www.boomjuridisch.nl

EstateTip

Review

Afl. 2019-36

20 november 2019

Wet herziening partneralimentatie (II). De hardheidsclausule

In *EstateTip* Review 2019-32 is ingegaan op de op 1 januari 2020 in werking tredende Wet herziening partneralimentatie. Aan bod kwamen de ongewijzigde grondslag, de gehandhaafde niet-geldigheid van een voorhuwelijks nihilbeding en de nieuwe *verkorte termijn van maximaal vijf jaar*. Vermeld is ook dat op deze hoofdregel een drietal (in art. 1:157 leden 2, 3 en 4 BW (nieuw)) opgenomen uitzonderingen bestaat. Van die drie springt wellicht het meest in het oog de verlengde termijn die geldt indien en zolang de uit het huwelijk geboren kinderen jonger zijn dan 12 jaar. Vandaag een vervolg.

Het spreekt voor zich dat de hele wijzigingsoperatie ingrijpende gevolgen kan hebben voor toekomstig scheidende paren. Het is dan ook goed dat, om de scherpste randjes weg te nemen, ook het vernieuwde regime een *hardheidsclausule* kent. Deze treffen we aan in artikel 1:157 lid 7 BW (nieuw), waarbij zij opgemerkt dat in artikel 1:401 lid 2 BW (nieuw) de verwijzing naar de verlengingsgrond van artikel 1:157 BW in gelijke zin wordt aangepast. De tekst van de nieuwe clausule luidt als volgt:

‘Indien ongewijzigde handhaving van *de beëindiging* van de uitkering ten gevolge van het verstrijken van de in het eerste tot en met vierde lid bedoelde termijn, gelet op *alle omstandigheden van het geval*, naar maatstaven van *redelijkheid en billijkheid* niet kan worden gevegd van degene die recht heeft op die uitkering, kan de rechter op diens verzoek alsnog een termijn vaststellen. Het verzoek daartoe wordt ingediend voordat drie maanden sinds de beëindiging van de uitkering zijn verstreken. De rechter bepaalt bij de uitspraak of verlenging van de termijn na ommekomst daarvan al dan niet mogelijk is.’ (Curs. FH)

Ook onder het *thans geldend stelsel* kennen we zo’n regeling, en wel in artikel 1:157 lid 5 BW:

‘Indien de beëindiging van de uitkering ten gevolge van het verstrijken van de in het vierde lid bedoelde termijn van zo *ingrijpende aard* is dat ongewijzigde handhaving van die termijn naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid van degene die tot de uitkering gerechtigd is *niet kan worden gevegd*, kan de rechter op diens verzoek alsnog een termijn vaststellen. Het verzoek daartoe dient te worden ingediend voordat drie maanden sinds de beëindiging zijn verstreken. De rechter bepaalt bij de uitspraak of verlenging van de termijn na ommekomst daarvan al dan niet mogelijk is.’ (Curs. FH)

Hoewel de beide bepalingen op het eerste gezicht niet al te zeer van elkaar lijken te verschillen, is wel degelijk een inhoudelijke aanpassing beoogd. De aanpassing is in de wet opgenomen dankzij een amendement dat werd ingediend door de leden Van Nispen en Van Toorenburg (*Kamerstukken II 2018/19, 34231, 15*). De Kamerleden lichten hun stuk als volgt toe:

‘[...] De wijziging beoogt te benadrukken dat deze nieuwe hardheidsclausule *een ander toetsingskader* schept dan het huidige artikel 1:157 lid 5 BW. Een beroep op het huidige artikel wordt zelden gehonoreerd – er moet sprake zijn van zéér uitzonderlijke omstandigheden, wil de alimentatietermijn verlengd worden. Vanuit de rechtspraak is erop gewezen dat het ongewijzigd laten van de tekst van het huidige artikel in de nieuwe wet Herziening Partneralimentatie tot gevolg kan hebben *dat de normen* die zijn ontwikkeld in de jurisprudentie over het *oude artikel* onverkort worden toegepast op het nieuwe artikel, waardoor er in de praktijk *nauwelijks een geslaagd beroep* op de hardheidsclausule mogelijk is. [...]’ (Curs. FH)

En dan komt het:

‘[...] Gezien de ingrijpende verkorting van de alimentatietermijnen is dat onwenselijk. *De rechtbanken moeten de ruimte hebben om maatwerk te bieden om te voorkomen dat als gevolg van de kortere termijnen schrijnende gevallen ontstaan.* [...]’ (Curs. FH)

Over het doel van het amendement laten de indieners geen twijfel bestaan:

‘[...] Dit amendement beoogt te voorzien in een vangnet voor alimentatiegerechtigden die door meer uitzonderlijke omstandigheden dan deze na afloop van de alimentatietermijn, buiten hun eigen schuld, in een schrijnende situatie terecht dreigen te komen. Hierbij doelen de indieners van dit amendement met name op schrijnende situaties die zijn ontstaan door *keuzes die eerder in het huwelijk gezamenlijk zijn gemaakt*. Gedacht kan worden aan alimentatiegerechtigden die de zorg dragen voor een gehandicapt of ernstig ziek (minder- of meerderjarig) kind, of die langdurig en intensief belast zijn met mantelzorg voor andere (schoon)familieleden. Indien door dergelijke zorgtaken in de familiesfeer er aantoonbaar minder mogelijkheden zijn om in het eigen levensonderhoud te voorzien is het niet redelijk en billijk om de financiële gevolgen daarvan na afloop van de alimentatietermijn uitsluitend voor rekening van de alimentatiegerechtigde te laten komen. [...]’ (Curs FH)

Waarna wordt vervolgd met:

‘Een dergelijk toetsingskader kan er voorts aan bijdragen dat deze zorgtaken eerlijker over de alimentatiegerechtigde en -plichtige worden verdeeld. Hetzelfde geldt voor situaties waarin de alimentatieplichtige sinds de scheiding de zorgtaken voor de kinderen van partijen geheel of voor het grootste gedeelte aan de alimentatiegerechtigde heeft gelaten. Indien de alimentatiegerechtigde bijvoorbeeld aantoonbaar aan de alimentatieplichtige heeft verzocht om zorgtaken voor de kinderen over te nemen en deze dit heeft geweigerd, kan dit een argument zijn om, indien na afloop van de alimentatietermijn blijkt dat de alimentatiegerechtigde niet zelf in het eigen levensonderhoud kan voorzien, de termijn te verlengen. Ook kan gedacht worden aan alimentatiegerechtigden die voor of tijdens het huwelijk arbeidsongeschikt of ziek zijn geworden waardoor zij in de voor hen geldende

alimentatietermijn geen economische zelfstandigheid hebben kunnen bereiken. *De lotsverbondenheid op grond van het huwelijk kan dan met zich mee brengen dat een langere termijn redelijk en billijk is. [...]* (Curs. FH)

Het amendement is overgenomen door de initiatiefwetgevers (*Handelingen II* 2018/19, nr. 33, item 11, p. 4). Over de strekking van de hardheidsclausule melden de initiatiefwetgevers vervolgens zelf (*Kamerstukken I* 2018/19, 34231, C, p. 15):

‘[...] De initiatiefnemers kunnen zich voorstellen dat er in het begin waarschijnlijk *vaker een beroep op de hardheidsclausule* wordt gedaan dan momenteel het geval is. Na een wetwijziging is het immers telkens de vraag hoe dit precies in de praktijk zal uitwerken. Een andere reden waarom de hardheidsclausule mogelijk vaker zal worden gebruikt, is het simpele feit dat de maximale alimentatieduur na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel zal zijn ingekort van 12 naar 5 jaar. Het ligt minder voor de hand dat beëindiging van de alimentatie na twaalf jaren nog steeds naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet kan worden gevegd. Betrokkene heeft dan immers twaalf jaar de tijd gehad om zich voor te bereiden op een beëindiging van de financiële steun van de ex-partner. [...]

En:

‘[...] Na vijf jaren zal het vaker voorkomen dat dit naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet kan worden gevegd. Om die redenen kunnen de initiatiefnemers zich voorstellen dat de hardheidsclausule na verkorting van de alimentatieduur vaker zal worden ingezet en dat de bestaande jurisprudentie betreffende de hardheidsclausule opnieuw bij de rechter zal worden getoetst. *Daarbij kan er sneller sprake zijn van een schrijnend geval* omdat er minder tijd voorbij is gegaan sinds de echtscheiding, niet omdat de schrijnendheid van de omstandigheden an sich anders wordt beoordeeld. Na verloop van tijd zal het waarschijnlijk niet gebruikelijker worden om een beroep te doen op de hardheidsclausule dan nu het geval is. [...]

De toelichting is helder, bedoeld is om het toetsingskader voor verlenging te verruimen en te versoepelen. Op zich is daar niets mis mee, al zal een en ander voor de estate planner wellicht reden zijn om wat sneller dan voorheen een niet-wijzigingsbeding van stal te halen, zie het ongewijzigde artikel 1:159 lid 1 en lid 2 BW. Bij dit laatste hoort vanzelfsprekend de kanttekening dat uit het derde lid van artikel 1:159 BW blijkt dat ook een dergelijk beding geen absolute werking heeft.

Tot volgende week!

Mr. F.M.H. Hoens
Radboud Universiteit Nijmegen

ScholsBurgerhartSchols

Boomjuridisch

www.scholsburgerhartschols.nl www.boomjuridisch.nl

© 2019 Boom juridisch | ScholsBurgerhartSchols

Hoewel de uiterste zorg is besteed aan de inhoud van *EstateTip Review* aanvaarden de uitgever en de redactie geen aansprakelijkheid voor onvolledigheid of onjuistheid.